

บทคัดย่อ

T 148496

ภาคนิพนธ์	:	ความพร้อมของเกษตรกรรายย่อย ชาวตำบลกุตุลาต ที่ใช้ควายทำนา ในการเข้าร่วมโครงการผลิตข้าวหอมมะลิไร้สารพิษ ของโรงเรียน – โรงนา อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี
โดย	:	จงกลณี นัยวิกุล
ชื่อปริญญา	:	ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (พัฒนาสังคม)
วิชาเอก	:	การจัดการพัฒนาสังคม
ปีการศึกษา	:	2545

การศึกษานี้ เป็นการศึกษาด้านความพร้อมของเกษตรกรรายย่อย ชาวตำบลกุตุลาต ที่ใช้ควายทำนา ในการเข้าร่วมโครงการผลิตข้าวหอมมะลิไร้สารพิษ ของโรงเรียน – โรงนา อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี มีวัตถุประสงค์เพื่อ

1. เพื่อศึกษาความพร้อมของเกษตรกรรายย่อย ในการผลิตข้าวหอมมะลิไร้สารพิษ ตามรูปแบบของโรงเรียน - โรงนา โดยใช้ควายเป็นศูนย์กลางการพัฒนา
2. เพื่อศึกษาว่าภูมิหลังของเกษตรกร ที่แตกต่างกันจะมีความพร้อมในการผลิตข้าวหอมมะลิไร้สารพิษ ตามรูปแบบของโรงเรียน - โรงนาที่แตกต่างกันหรือไม่
3. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค ในการเข้าร่วมโครงการผลิตข้าวหอมมะลิไร้สารพิษ ที่ใช้ควายทำนา ในระบบเกษตรผสมผสานแบบยั่งยืน ตลอดจนรวมถึงแนวทางแก้ไข

วิธีการศึกษา เป็นการศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งได้ทำการสัมภาษณ์เกษตรกรชาวตำบลกุตุลาต อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 12 หมู่บ้าน ที่ใช้ควายทำนา ด้านความพร้อมของเกษตรกรรายย่อย ในการเข้าร่วมโครงการผลิตข้าวหอมมะลิไร้สารพิษ ตามรูปแบบโรงเรียน – โรงนา จังหวัดอุบลราชธานี จากกลุ่มเป้าหมายที่ได้ทำการคัดเลือกเกษตรกร จำนวน 192 ราย แยกเป็นผู้ที่เป็นสมาชิกโรงเรียน – โรงนา จำนวน 91 ราย และผู้ที่ไม่เป็นสมาชิกแต่เป็นผู้มีควายเป็นของตนเองจำนวน 101 ราย เข้าร่วมโครงการปลูกข้าวหอมมะลิไร้สารพิษ ที่มีอาชีพหลักทำนา จะต้องเป็นผู้ที่ใช้ควายไถนา และจะต้องใช้ปุ๋ยฝุ่น, ปุ๋ยคอกหรือปุ๋ยหมักจากมูลสัตว์เพียงอย่างเดียวไม่ใช้สารเคมีแต่อย่างใด เพื่อให้พึ่งพาตัวเองได้ตามภูมิปัญญาท้องถิ่น ผู้ผลิต, ผู้บริโภคไม่เป็นอันตราย และไม่ทำให้สิ่งแวดล้อมเสียหาย

T 148496

ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรรายย่อยส่วนใหญ่เป็นชาวนา ใช้ควายทำนา มีพื้นที่ในการเพาะปลูกข้าวโดยเฉลี่ย 7 - 9 ไร่ มีอายุโดยเฉลี่ย 40 - 59 ปี เป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิง มีระดับการศึกษาภาคบังคับขั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีสมาชิกในครอบครัวโดยเฉลี่ย 3 - 4 คน เป็นวัยแรงงานโดยเฉลี่ย 2 คน เกษตรกรเกือบทั้งหมดจะใช้ควายทำนาร้อยละ 81.8 มีประสพ-การณ์ในการเลี้ยงสัตว์ปีก และเลี้ยงปลามาแล้ว มีระดับรายได้โดยเฉลี่ย 5,000 - 20,000 บาท/ปี/ครัวเรือน

ด้านการส่งเสริมการเกษตร เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 85 เคยผ่านการฝึกอบรมให้ความรู้และสนับสนุนเกษตรผสมผสาน เรื่องการเลี้ยงสัตว์ และการเลี้ยงปลา ควบคู่ไปกับการทำน่าน้ำฝน มีระบบเก็บกักน้ำอยู่แล้ว แต่เกษตรกรสามารถเพิ่มเติมความรู้ โดยขอรับคำปรึกษาการวางแผนและคู่มือการจัดพื้นที่ด้วยตัวเอง และเข้ารับการฝึกอบรมด้านเกษตรผสมผสานแบบยั่งยืน เรื่องการเลี้ยงนกกระทา การเลี้ยงปลาในนาข้าว การผลิตข้าวไร้สารพิษ ตามรูปแบบของโรงเรียน - โรงนา ตามแนวพระราชดำริหรือทฤษฎีใหม่ประกอบด้วย พื้นที่เพาะปลูกข้าว 30 % ปลูกพืชไร่, พืชสวน 30 % แหล่งน้ำ 30% และพื้นที่อยู่อาศัย 10 %

ปัญหาและอุปสรรคด้านความพร้อมของเกษตรกรรายย่อย ในการผลิตข้าวหอมมะลิไร้สารพิษ รูปแบบการเกษตรผสมผสานแบบยั่งยืน การเลี้ยงนกกระทา และการเลี้ยงปลาในนาข้าว ที่ใช้ควายเป็นศูนย์กลางการพัฒนา ของชาวนาคำบลกุศลาค อำเภอมือง จังหวัดอุบลราชธานี จะมีสมาชิกส่วนใหญ่ร้อยละ 85 ที่ประสบปัญหาเรื่องน้ำไม่เพียงพอ ในการทำนาและเลี้ยงสัตว์ จากสภาพพื้นที่ที่มีอยู่นำมาขุดลอกคลองรอบแปลงนา จะได้มีระบบเก็บกักน้ำไว้ใช้งาน เกษตรกรที่เคยทำนาได้อย่างเดียวก็สามารถปรับเปลี่ยนเป็นการเลี้ยงสัตว์ และเลี้ยงปลาในนาข้าว แปลงนาเดียวกัน ระยะเวลาเดียวกัน ดังนั้น จึงต้องมีการวางแผนและจัดฝ้พื้นที่ใช้สอย เพื่อที่จะเลี้ยงนกกระทา และการเลี้ยงปลาในนาข้าว ที่จะทำให้เป็นการเพิ่มรายได้และพึ่งพาตนเองตามภูมิปัญญาท้องถิ่น และทำให้ความเป็นอยู่ดีขึ้น

TE 148496

The study on “The Readiness of Small-Scale Farmers in Participating in Sustainable Agriculture Production of Rongrean-Rongna, Ubonratchathani Province had three objectives as follows :

1. to study the readiness of small-scale farmers in participating in the chemical-free jasmin rice production project of Rongrean-Rongna with an approach of buffalo-centered development.

2. to explore whether different background of farmers would lead to different level of readiness in participating in the chemical-free jasmin rice production project of Rongrean-Rongna.

3. to study problems and barriers in participating in the chemical-free rice production project which bases on buffalo technology in integrated sustainable agriculture including solutions for those problems.

This study was qualitative research, using interviewing method. Population of the study was farmers in 12 villages in Tambol God-had, Muang District, Ubonratchathani Province. Who had utilized buffalo technology and had participated in the chemical-free jasmin rice production project of Rongrean-

TE 148496

Rongna. Total number of farmers was 192 which 91 farmers was members of Rongrean-Rongna, other 101 farmers were non-members. Selection criteria of project participants were rice farmers using buffalo technology and organic fertilizer without chemical fertilizer in order to be self-reliant in accordance with local wisdom, no harmful to producer and consumer as well as no harmful to environment.

The study found that most small-scale farmers were rice cultivation farmers using buffalo technology. Size of rice field was 7-9 rai in average. Age of farmers was between 40-59 years. A number of male was higher than female. Education level was compulsory education at grade 4. Family size was between 3-4 which 2 of them were in working age. Most farmers utilized buffaloes for rice production (81.8 percent), had experienced poultry and fish farming. Average income was between 5,000-20,000 baht/year/household.

For agricultural promotion, most of farmers (85 percent) participated in training courses in integrated agriculture, live stocks and fish farming simultaneously with seasonal rice cultivation. They also had irrigation system. Farmers can gain more knowledge by requesting for consultation service on planning and on site visit, for training in francolin farming, rice field fish farming, chemical-free rice production in accordance with Rongrean-Rongna Model and the Royal initiatives on "New Theory".

Major problems and barrier of the farmers in participating in sustainable agriculture of Rongrean-Rongna was that most farmers (85 percent) faced the shortage of water in rice cultivation and livestock farming. Therefore, farmers should develop irrigation system in their own land by digging up canals around rice field. Meanwhile farmers then could transfer from dependence only on rice cultivation to livestock and fish farming in rice field. Furthermore, land-use planning and agricultural production planning are necessary for farmers to increase their income and to be self-reliant and better off.